

Het postblad: een miskend postwaardestuk

Toen in 1871 de briefkaart in Nederland geïntroduceerd werd, had niemand verwacht dat die een groot succes zou worden. Een kleine kartonnen kaart, waar je op de voorkant alleen een adres mocht schrijven en met een achterkant die gelezen kon worden door iedereen die de kaart in handen kreeg. Stel je voor dat de postbode of de dienstmeid jouw privé-correspondentie kon lezen of dat de jongste bediende zakengeheimen onder ogen kreeg!

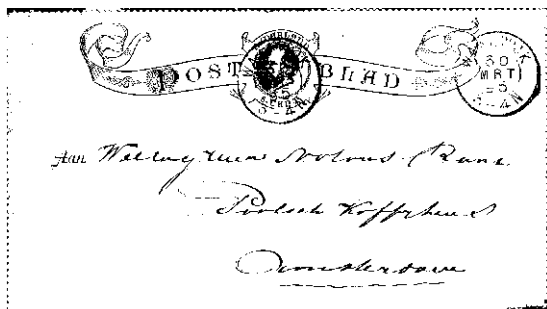
Privacy werd en wordt in Nederland als een groot goed beschouwd. Toch bereikten de verkochte aantallen briefkaarten in de jaren na 1871 telkens nieuwe records. Dat kwam doordat dit postwaardestuk een eigenschap bezat die voor Nederlanders onweerstaanbaar was (en is): een lage prijs. Het verzenden van een briefkaart koste 2½ cent, slechts de helft van het brieftarief.

Jaren later, in 1888, werd een postwaardestuk uitgegeven dat tegemoetkwam aan de wens om privacy: het postblad. De briefkaart was in postale termen een 'formulier voor open schriftelijke mededelingen', het postblad diende voor 'gesloten schriftelijke mededelingen'. Dit voorgefrankeerde formulier kon namelijk dichtgevouwen en dichtgeplakt worden. Geen problemen met nieuwsgierige postbodes of personeel: men kon pas van de inhoud kennis nemen na het losscheuren van de geperforeerde rand van het postblad.

Postblad nummer 1, in januari in 1889 verzonden van Amsterdam naar Brussel. In de eerste jaren werd de waardestempel niet vernietigd. De bijgeplakte postzegel is uiteraard wel afgestempeld. Tarief 10 cent voor een enkelvoudige brief tot 10 gram; treinstempel Amsterdam-Antwerpen VII, 21 JAN 89. Linksonder de vage afdruk van bestellerstempel

Misschien heeft de late introductie van het postblad verhindert dat het een succes werd. Het publiek was inmiddels al zó gewend aan de briefkaart dat privacyaspecten blijkbaar geen rol meer speelden. En daarnaast: het tarief voor een verzending van een postblad bedroeg 5 cent terwijl de briefkaart nog steeds voor 2½ cent bezorgd werd. Beide formulieren kostten op het postkantoor overigens een halve cent meer dan de frankeerwaarde: het papier moest ook betaald worden.

Postblad nummer 1, in maart 1895 verzonden van Waalwijk naar Amsterdam. Kleinrondstempel Waalwijk 30 MRT 95 gebruikt ter vernietiging van de waardestempel en als vertrekestempel. De spiegelbeeldige stempelasdruk midden op de linkerzijde is overgezet door een ander poststuk dat erop heeft gelegen

Over dat eerste postblad van 1888 is onlangs een uitgebreide studie verschenen. In 'Het ontstaan en de invoering van het Nederlandse postblad' gaan de auteurs uitgebreid in op de voorgeschiedenis, de ontwikkeling en de fabricage van dit postwaardestuk. Dankzij gedegen archiefonderzoek weten zij alles te melden over de onderhandelingen tussen de PTT en drukker Enschedé, over de proeven, de geproduceerde aantallen en het gebruik. Ook

de reacties in de Tweede Kamer en de filatelistische pers komen aan de orde. Wat dat laatste betreft is de reactie in het Nederlandsch Tijdschrift voor Postzegelkunde veelzeggend: 'Zij zijn in één woord... leelijk'.

De auteurs van de nieuwe studie besteden aandacht aan heel andere filatelistische aspecten van het postblad van 1888. Zij besteden onder meer aandacht aan het papier, de verschillen in druk tussen de diverse oplagen en de voorkomende afstempelingen. Het Nederlandse postblad is weliswaar nooit een commercieel succes geworden, maar er valt voor verzamelaars veel aan te ontdekken.

J. Spijkerman

R. van den Heuvel en H.E.R. Sandberg: 'Het ontstaan en de invoering van het Nederlandse postblad', uitgegeven door de Nederlandse Vereniging van Poststukken- en Poststempelverzamelaars als deel 21 in de reeks 'Posthistorische Studies!', 2004